

Fjölmiðlarok í V-Europu:

Mannfólk kunnu eisini fœða börn

— siga franskir og v-týskir serfrœðingar

Mme. Badinter

Tann stóra hugsjónin hjá kvinnurørslni er, at mannfólk og konufólk skulu vera líkastilla, í samfelagnum eins væl og í heiminum, men lívið og nattúrán tykja atw hava teir stóru trumfarnar á hondini: biológiskt tykist tað t.d. ikki einans vera ómöguligt hjá mannfólki at fœða börn, men bert tankin um mannfólk upp á vegin fyríkemur nógvum óhugnaligur og í stríð við ta universellu lógina, ið sigur, at kvinnan skal fœða barn sitt við pinu.

Forvitnisligur móguleiki

Men tey, ið meta tað vera óvikandi náttúrulóg, at bert konufólk kunnu fœða börn, mugu nú kanska hugsa umaftur. Í seinastuni hava stórblið í Frankríki, Týsklandi og Ameríku prentað greinar og orðaskifti um henda forvitnisliga móguleikan. Die Zeit í Týsklandi hevur havt drúgvu greinaróð um málið, og tað æruverda og skilagóða blaðið Le Monde í Fraklandi hevur enná skrivað speika og vanvirðisliga oddagrein um tað. Hetta tykist heldur ikki vra nakað, fjölmiðlarnir hava funnið uppá til at stuttleika sær og lesarunum við í eini agurkutíð. Tað franska tíðarritið Le Nouvel Observateur hevur gjørt lesarakanning, ið visir, at ein av hvørjum 3 fransum undir 35 ár vildi í fullum álvara umhugsað tann móguleikan at fœða barn, um tað bar til.

Biológiskar sannroyndir

Tað er nokk so greitt, at alsamt fleiri visindamenn eru komnir fram til ta áskoðan, at í framtíðini verður tað gjørligt fyri

mannfólk at bliða »møður«, um teir hava hug og dirvi. Sum prógv fyri hesum peika visindamenn á ta biológisku sannroynd, at fostur kunnu vaksa og mennast til normal børn uttanfyri livmóðurina. Eftir at tað fyrsta royndarglasbarnið bleiv føtt í Bretlandi í 1978, hava yvir 20 kvinnur føtt børn, hóast tann størsti parturin av livmóðurini frammanundan var tikin burtur. Og í fleiri hundrad ár hava læknar skrasett tilbúðir um »búkfostur«, har tað gitaða eggði festi seg við búkvegg og vaks uttan stórvegis trupulleikar. Í slíkum fœrum fær eftirburðurin nœring frá æðrum, har enn hann kann at finna tær, og barnið verður síðan »føtt« við keisaraskurði.

Stórir vandi

Teoretiskt er tí eingin forðing fyri, at hetta kann lata seg gera hjá mannfólki. »Um vit veruliga vildu, kundu vit gjørt tað í dag,« sigur dr. Jacques Testart, franskur serfrœðingur í tilgjørdum gitnaði. Hann sigur, at við skurðviðgerð verður eggði fest á búkvegg hjá manninum. Har veksur fostrið síðani, mógulega við hjálp av kvinnuhormona-innspræningum, inntil tað er óg stórt og kann »føðast« gjøgnum skurðviðgerð. Tankin er tó ikki serliga hugnaligur, og sjálvsagt fylgir stórir vandi við, bæði fyri mannin og barnið. Tá ongín livmóðir verjir innvølin, kann fostrið gerast atvold til ymiskar forðingar og bløðingar og orkymla tað normala virksemi hjá innvølunum. Fosturbrek eru eisini vanligari í teimum forum, ta fostrið ikki hevur tað fitta og hugnaliga heimið náttúran ætlaði tí: sjálva livmóðurina. Og harafturat kemur spurningurin um at innspræna »mammupápan« við kvinnuhormonum.

Maðurin fær størri bróst og aðrar fysiskar eginleikar, sum ikki hóska í einum eimi, har Rambo hevur avloyst Tarzan sum kallmenskuimynd.

Menniskja... upprunaliga tvíkynd?

Tað sum kanska er mest áhugavert í sambandi við kjakið um mannfólk upp á vegin, er hvi júst hetta evnið knappliga hevur fingið so stóra umtalu í fjölmiðlunum. Orsøkin er kanska nýggj bók eftir franska søgufrœðingin og feministin Elizabeth Badinter »L'Un est L'Autre« (Tann eini er hin): viðgerð av tí, sum høvundurin sigur vera progressiv menning av mannaættini til »androgyna« (tvíkynda rasu). Sum kunnugt søgdu teir gomlu gríkkararnir, teirra millum tann stóri heimspekingurin Platon, at upprunaliga var býtið av menniskjunum í mannfólk og konufólk, ið gjørdist atvoldin til so nógvar trupulleikar — og so nógva hugsan — píra okent, tí øll vóru mannfólk og konufólk í senn. Uppskotið hjá Mme. Badinter um at vit kunnu skunda undir hesa gongdina til tað upprunaliga stóðið, við at viðurkenna ta biológisku sannroynd, at mannfólkini eru akkurat líka fœr fyri at vera upp á vegin og fœða börn sum konufólkini. Hetta var fyrst uppfatað sum skemt hjá frúnni, men hon gjørdi tað greitt, at hon hevði tað ikki til vana at skenta um so álvarslið mál. Síðani bitu fjölmiðlarnir á agnið, og so liðani hevur kjakið fingið klíniskan og visindaligan dæm. Eftir at bløðini høvdu sagt frá áhugaverdum og óvanligum fœðingum víða um í Europu, bleiv tað greitt, at reint tekniskt foraði einki fyri, at mannfólk kundu fœða.

Mannfólkini stúra fyri útlitunum

Nú vilja nakrir serfrœðingar vera við, at tað fer ikki at liða langt, aðrenn hetta gerst veruleiki. Jacques Testart sigur kortini, at hann sjálfur ógántið vildi verið við til at framtíð slika skurðviðgerð, orsakað av vandanum sum stendst av. »Óg ta tað hevur eydnast einum,« sigur hann, »so verður einki mark fyri eftirspurn

Er hetta framtíðin hjá mannfólki?

inginum.« Tað meiniga mannfólk stúrir eisini fyri útlitunum. »Eg eri ikki serliga áhugaður,« sigur Damien Mathieu, 24 ára gamal sjónvarpsmaður. »Tað sær ikki gott út í sjónvarpinum ella á baðistronðini.« Hann leggur afturat, at um so var, at kona hansara ikki kundi føtt, so var hann

kortini til reiðar: »Eg vildi kanska ikki gjørt tað við gleði, men ið hvussu er við kærleika.« Teir vesturlensku fjölmiðlarnir boða nú frá, at hetta kann gerast neyðhjálpi fyri hjún, ið ikki kunnu eiga barn. Í øllum fœrum vekur hetta áhugaverdar spurningar. Hvussu fara mennir at reagera móti

morgunsjúku og trútnandi bróstum? Hvussu fara mótahúsin at loysa spurningin um hóskaði klæðir fyri mannfólk, ið gerst upp á vegin? Og seinast, men ikki týðningarminst, hvønn fer barnið at kalla »mammu«? etj.-

Fuglamaður úr Sandvík:

Tyrlan oyðir lomvigan

Ofra verður skyldað uppá, at tað er oljudálking, ovurveiða, ræningin o.s.fr., sum týnir lomvigastovnararnar í okkara fuglabjörgum. Tað kann væl vera, segði ein sandvíkingur fyri okkum, fyri nú einari tíð síðani. Men legði hann afturat, tá ið tyrlan ella flugvarar koma inn yvir fuglabjörgini, so gerst lomvigin bangin, og dregur hann ta eggini við sær í havið. Hetta er uttan iva tann týðningarmesta orsøkin til, at lomvigastovnararnir minka.

Ongin vil koma inn á sannleikan

Tygum eru ósamdir í tí,

sum sagt hevur verið um lomvigan í seinastuni?

— Teir skylda uppá skitnan sjógv, olju og tað ymiska, men eg haldi, at eingin vil koma inn á sannleikan. Hvat ið tað er, sum veruliga drepur allar lomvigarnar í landinum.

— Tað mátti verið so innlýsandi, hvat ið tað var. Flugvínmaskinur liggja yvir fuglabjörgum dag og nátt og hurra — og koyra allar lomvigan avstað. Og ikki nokk við tí, eisini er tað helikoptarin. Heldur tú, at lomvigarnir hava tíð til at hugsa seg um, tá ið teir skunda sær avstað? Teir koyra hvørt tað evig einasta eggði í havið.

Greitt

hvat orsøkin er

Meina tygum veruliga, at hetta skuldi verið orsøkin til minkingina?

— Tað kunnu tygum forstanda sjálvur. Fyrr bankaði man árárnar niður á borðskeytan, og so tusti alt bergið avstað. Men tá gjørdi tað einki, tí nóg nógvar var til. Hvussu halda tygum, at tað er nú, tá ið helikoptarin flýgur í Dimun, Skúvoyinni og alla staðni. Tú sært tað eisini á seyðinum, tá ið helikoptarin kemur, hann gongur svakur og rennur um hagan.

Hvørt einasta egg útav

Jamen kann hetta vera høvudsorðsøkin. Tyrlan flýgur væl bara eina ferð um dagin. Tað kann ikki gera nakran mun?

— Tað mást tú kunna skilja. Fuglurin fær ógántið frið at sita á rókini. Tað kann væl vera, at helikoptarin ikki kemur so ofta, men hvørja ferð hann kemur, so koyrir lomvigin hvørt einasta egg útav.

— Um flögferðslan hevði verið á Glyvursnesi, hevði tað verið eitt stórt pluss fyri lomvigan. Tað er mín meining, tí ongi fuglabjörg eru á Streymoyinni. Tá hann fer til Vágarnar, so fer hann inn yvir øll tey bestu fuglabjörgini — Dimun, Sumbiarenda og alt tó. Alt verður fjøtravt av larmi.

kl